

Право на свободу вираження поглядів займає особливе місце в системі прав і свобод людини. Воно засадничо притаманне кожній людині, яка має власну індивідуальність, є важливим фактором утвердження її самобутності та унікальності [1, с. 199].

Список використаних джерел

1. Ведерніков Ю. А. Теорія держави і права /Ведерніков Ю. А., Грекул В. С. – К.: Центр навчальної літератури, 2005. – 223 с.
2. Грищук О.В. Право на свободу вираження поглядів: проблеми обмеження //Бюлетень Міністерства юстиції України/ Грищук О.В. – 2003. – № 7.- с. 5-15.
3. Конституція України (1996 р.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу <http://zakon1.rada.gov.ua>.
4. Сливка С. С. Філософія права : навч. посіб. /С. С. Сливка.- К. : Атіка, 2012.- 256 с.
5. Шмельова Г. Юридичний механізм забезпечення прав людини (загальнотеоретична характеристика) //Шмельова Г. //Право України. – 1994.– №10.– с. 49–55.
6. Ярмол Л. В. Суб'єктивне юридичне право на свободу вираження поглядів: поняття та структура //Проблеми державотворення в Україні: тези доповідей учасників Всеукр. наук.-практ. конф. (Львів, 17 лютого 2012 р.). – Львів: ЛьвівДУВС ,2012. – с. 539–541.

Ю. Доскоц

Науковий керівник - к.ю.н. Л. В Ярмол

ЮРИДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СВОБОДИ ВИРАЖЕННЯ ПОГЛЯДІВ В УКРАЇНІ

Україна, ставши на шлях формування правової, демократичної, соціальної держави, намагається втілити у національному законодавстві загальнолюдські цінності, надбання, які закріплено в міжнародних актах з прав людини, в актах окремих держав чи інших джерелах. Одним із таких прав людини є її свобода вираження поглядів.

Юридичне забезпечення свободи вираження поглядів, різні аспекти цього питання проаналізовано у працях Жуковської О. [1], Кравченко С. [2], Кушакової Н. [3], Нестеренко О. [4], Ярмол Л. [5] та інших.

Свобода вираження поглядів займає важливе місце серед основних прав людини. У Конституції України проголошено, що «кожному гарантується право на свободу думки і слова, на вільне вираження своїх поглядів і переконань. Кожен має право вільно збирати, зберігати, використовувати і поширювати інформацію усно, письмово або в інший спосіб – на свій вибір» (ч. 1 ст. 34).

Виділяють такі структурні елементи розглядуваного права: вільно виражати свої погляди і переконання; вільно збирати інформацію; вільно зберігати інформацію; використовувати інформацію усно, письмово або в інший спосіб – на свій вибір; поширювати інформацію усно, письмово або в інший спосіб – на свій вибір [5, с. 344].

Свобода вираження поглядів, як і будь-яке інше право людини потребує встановлення юридичних засобів реалізації, охорони та захисту, які становлять юридичний механізм його забезпечення.

Юридичний механізм забезпечення свободи вираження поглядів – це система ефективних юридичних засобів реалізації, охорони та захисту свободи вираження поглядів у цілому, а також окремих її елементів (можливостей), закріплених у національних нормативно-правових актах та інших джерелах права [5, с. 345].

В Україні елементами механізму юридичного забезпечення свободи вираження поглядів людини є: національне законодавство (у тому числі ратифіковані міжнародні акти, які є його частиною), де проголошується, визнається свобода вираження поглядів, а також окремі її можливості (елементи); юридичні засоби реалізації свободи вираження поглядів; юридичні засоби її охорони; юридичні засоби її захисту.

Юридичне забезпечення свободи вираження поглядів проходить в певні етапи (стадії).

Перша стадія:

– державне визнання свободи вираження поглядів. Україна визнала свободу вираження поглядів шляхом:

– проголошення, закріплення цього права, окремих його елементів (можливостей), а також юридичних засобів його реалізації, охорони та захисту в Конституції України та в інших національних нормативно-правових актах;

– визнання обов'язковими для себе міжнародних актів з прав людини, у котрих проголошується така свобода та (чи) її елементи, і які згідно зі ст. 9 Конституції України є частиною національного законодавства України. Наприклад, Міжнародний пакт про громадянські і політичні права (ООН, 1966 р., ст. 19) та Конвенція про захист прав людини та основоположних свобод (Рада Європи, 1950 р., ст. 10).

Друга стадія:

– Інституціоналізація здійснення свободи вираження поглядів. Воно виявляється у створенні і визначенні державних органів, їх структурних підрозділів та посадових осіб, на котрих спеціально покладається сприяння у здійсненні, охороні та захисті свободи вираження поглядів. До них належать: Комітет Верховної Ради України з

питань свободи слова та інформації; Державний комітет телебачення і радіомовлення України; управління у справах преси та інформації обласних, Севастопольської та Київської міських державних адміністрацій.

Третя стадія: – офіційна інтерпретація та конкретизація нормативно-правових актів щодо свободи вираження поглядів. Юридичні засоби реалізації, охорони й захисту свободи вираження поглядів закріплюються і конкретизуються у низці законів та підзаконних нормативно-правових актів. Наприклад, у законах України «Про інформацію» (1992 р.), «Про доступ до публічної інформації» (2011 р.), у Цивільному кодексі України (2003 р.), Кримінальному кодексі України (2001 р.), Указі Президента України «Про додаткові заходи щодо безперешкодної діяльності засобів масової інформації, подальшого утвердження свободи слова в Україні» (2000 р.).

Четверта стадія полягає у встановленні процедури її здійснення, реалізації. Юридична процедура реалізації прав – це закріплені в законі і спрямовані на здобуття суб'єктом певних особистісних і соціальних цінностей послідовність та узгодженість дій уповноваженого й зобов'язаного суб'єктів, а також обсяг, зміст, форми, способи, методи та строки їх учинення.

П'ята стадія – встановлення й реалізація юридичних засобів охорони свободи вираження поглядів, спрямованих на запобігання порушенням цього права.

Встановлення й реалізація юридичних засобів захисту свободи вираження поглядів людини – шоста стадія її юридичного забезпечення. За допомогою цих засобів припиняються порушення свободи вираження поглядів, усуваються перепони для її реалізації, відновлюються порушені права.

Свобода вираження поглядів займає важливе місце серед основних прав людини. У Конституції України проголошено, що «кожному гарантується право на свободу думки і слова, на вільне вираження своїх поглядів і переконань. Кожен має право вільно збирати, зберігати, використовувати і поширювати інформацію усно, письмово або в інший спосіб – на свій вибір» (ч. 1 ст. 34).

Найважливішою юридичною гарантією захисту свободи вираження поглядів, як і будь-якого іншого права людини, є суд. Конституцією України передбачено, що «звернення до суду для захисту конституційних прав і свобод людини і громадянина безпосередньо на підставі Конституції України гарантується» (ч. 3 ст. 8).

Підсумовуючи вище наведене можемо зазначити, що Україна приклала багато зусиль щодо формування механізму юридичного забезпечення свободи вираження поглядів. Однак необхідно ще вдосконалювати юридичні засоби реалізації, охорони та захисту розглядуваного права.

Використана література

1. Жуковська О. Л. Право на свободу слова та інформації в українському законодавстві та судовій практиці / О. Жуковська // Адвокат. – 2001. – №4–5. – с. 12–29.
2. Кравченко С. Право на інформацію / С. Кравченко // Право України. – 2010. – №5 – с. 109–114;
3. Кушакова Н. Конституційне право на інформацію в Україні: сучасний підхід / Н. Кушакова // Право України. – 2002. – №12. – с. 51–55.
4. Нестеренко О. В. Право на доступ до інформації в Україні: конституційно-правовий аспект: автореф. дис. на здобуття наук. ст. канд. юр. наук : спец. 12.00.02 «Конституційне право» / Нестеренко О. В. / Національна юридична академія України ім. Ярослава Мудрого. – Х., 2008. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://avtoreferat.net>.
5. Ярмол Л. В. Юридичний механізм забезпечення свободи вираження поглядів: загально теоретичні положення / Л. Ярмол // Митна справа – №2 (80), частина 2, книга 1, – 2012. – с. 344–352.

І. Коваль

Науковий керівник – д. ю. н., проф. С. С. Сливка

ПРАВО ЯК СКЛАДОВА ПРАВОВОГО МЕНТАЛІТЕТУ*

У процесі формування та історичного розвитку різних цивілізацій і культур поняття «право» розглядалося неоднозначно, залежно від розвитку правової системи, правової культури населення, ступеня вивчення цієї категорії в тій чи іншій державі. В сучасній науковій літературі існує чимало наукових думок щодо права. Серед найвідоміших є: природно-правові, психологічні, нормативістські, соціологічні та інтегративні погляди учених на цю категорію.

Еволюція природно-правових поглядів на феномен права започаткована мислителями Стародавньої Греції та Риму. Вони пов'язані з ученнями Демокріта, Сократа, Платона і відображають спроби представників філософської науки виявити моральні, справедливі засади у праві, які закладені самою природою людей. Як підкреслює Демокріт, закон прагне допомогти людям. Проте він зможе це зробити тільки тоді, коли самі громадяни захочуть жити щасливо. Для тих, хто підкоряється закону, закон – це тільки підтвердження їхньої

* **Третє місце по Інституту.** Рекомендовано до опублікування у збірнику тез 70-ї СНТК НУ «Львівська політехніка».